

It is shown recommendations regarding the application of the author methodology of teaching writing of the basic elements of the letters of Ukrainian alphabet, the punctuation marks and numbers in the process of the teaching future teachers of the beginning schools in the pedagogical higher education establishments and in the beginning school.

Key words: education of future teachers of the beginning school, additional elements of letters, Ukrainian alphabet, punctuation marks, numbers, methodology of detaching writing.

Подано до редакції 10.12.2018.

УДК 378.011.3 - 051:78

© 2018

Чжан Бо

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОЦІНЮВАЛЬНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розкрито зміст і структуру художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики. Розглянуто зміст формування досліджуваного феномену з позиції психології творчого мислення у розумінні психіки оцінювальних механізмів. Підтверджено логіку формування художньо-оцінювальних умінь студентів на рівні інтелектуально-операційних структур, згідно теорії поетапності формування розумових дій. Представлено структуру формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у взаємозв'язку ціннісно-емотивного, когнітивно-аналітичного, діяльнісно-перетворювального компонентів. Конкретизовано подальші напрямки дослідження наукового завдання.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, вокально-хорове навчання, художньо-оцінювальні уміння, психологія оцінювання, творче мислення.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Акцентована увага державних інституцій України та Китаю до фахової підготовки майбутніх педагогів зумовлена карколомними змінами соціально-суспільного середовища, які висувають ґрунтовні вимоги до сучасного професіонала, нормативно декларуючи зміст та обсяг професійних знань, умінь, компетенцій, обов'язкових для випускників педагогічних університетів. Відповідно цього, у сучасних умовах університетської освіти нагальним є питання формування особистості майбутнього фахівця, озброєного вміннями критично оцінювати перебіг, якість, результативність майбутньої професійної діяльності. Уміле спрямування студентів до розуміння оцінювання як «не тільки того, через що вони «проходять», але й того, що здійснюється разом з ними і що відбувається з ними самими», згідно позиції Л. Вілкової [4] вже стає першим кроком на шляху перетворення особистості майбутніх фахівців у площині продуктивного самостановлення.

У руслі означених вимог галузь мистецької освіти покликана забезпечити ефективне формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики з урахуванням специфіки вокально-хорової роботи зі старшокласниками. Розуміння даної проблеми у площині ініціації та підтримки активно-оцінювальної позиції студентів впродовж всіх етапів вокально-хорового навчання потребує прискіпливої уваги до формування художньо-оцінювальних умінь у студентів на зрізі сприйняття, розуміння, оцінювання, пошуку, вибору, корекції та контролюючо-презентаційної мистецької дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Наукове осмислення літературних джерел з проблеми формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики, а саме: філософських констант (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, Б. Новиков та ін.); «концепції оцінювання» (Г. Врігт, Дж. Дьюї, Дж. Мід та ін.); оцінювально-ціннісних концепцій (У. Джеймс, Ч. Пірс та ін.); оцінювальної теорії емоцій (Н. Киященко, Н. Лейзеров, П. Симонов та ін.); індивідуальної психологічної теорії (А. Адлер); аналітичної теорії (Г. Юнг) дозволив з'ясувати, що художньо-оцінювальні вміння вбирають в себе складну сукупність інтелектуальних дій аналітично-синтезованого характеру з точки зору осмислення предмету діяльності завдяки процедурам оцінювання інформації, її співвіднесення і відповідності з ідеалом оцінювання для виявлення ознак, потребуючих перетворення, змін та прийняття рішення про узгодження отриманих характеристик у рамках збалансованої моделі вокально-хорового репетиційного процесу, а, також, зовнішнього вираження результатів оцінювання (емоції, стиль, дії, судження, темперамент, воля тощо) у вигляді системи аналогів, норм, стандартів, цінностей, ідеалів.

Праці провідних науковців у галузі мистецької педагогіки (Н. Гузій, А. Козир, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Федоришин, О. Щолокова та ін.) дозволив з'ясувати, що проблема художнього оцінювання, в категорії встановлення причинно-наслідкових зв'язків між мистецькими фактами і явищами співвідноситься з центральною потребою мистецької освіти, яку Г. Падалка уособлює із забезпеченням гуманістичного спрямування художньої навчальної діяльності, цілеспрямованим перетворенням здобутків світового мистецтва у особистісний естетичний досвід, пошуком і відкриттям шляхів художнього розвитку особистості, що виявляється у формуванні художньо-образного мислення, сприйняття, здатності до естетичного оцінювання і творчих виявів у мистецтві [8].

Розуміння психолого-мистецько-діяльнісної специфіки оцінювання у рамках формування, трансформації та перетворенні мистецького знання, зміни й оновлення умінь знаходимо у роботах В. Медушевського (спрямованість на художнє спілкування і художнє сприйняття), О. Рудницької (епіцентр професіоналізму

вчителя), О. Шевнюк (комунікативно-праксеологічний компонент педагогічної культури вчителя), О. Щолокової (уміння інтерпретувати художні цінності, вміщені у творах мистецтва).

Формування цілей статті... Мета даної статті полягає у розкритті змісту і структури художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики, до чого спонукає потреба у визначенні оптимальних шляхів формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками.

Виклад основного матеріалу дослідження... Вокально-хорове навчання займає одне з провідних місць в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики України і Китаю до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. У процесі якого відбувається активне формування у студентів диригентських та вокально-хорових умінь і навичок, музично-естетичних смаків, художньо-виконавського світогляду, що створює підґрунтя для розвитку художньо-оцінювальної сфери майбутніх учителів музики для майбутньої продуктивної вокально-хорової роботи зі старшокласниками. Домінуючого значення у розвитку художньо-оцінювальної сфери студентів має рівень розвитку творчого мислення студентів, що у подальшому дослідженні проблеми дозволяє виокремити оцінний чинник творчого мислення, «зміст раціональних функцій пізнання», що головують в інтелектуальних процесах аналізу, синтезу, узагальнення тощо. У зв'язку з цим, згідно позиції М. Козлова, визначаються специфічні музично-словесні оцінки, що «залишаються в пам'яті в абстрагованій формі і функціонують як апперцептивного ключа під час осмислення й оцінювання» музичного середовища і відповідності її якості нормам власної мотиваційно-ціннісної системи; властивості музичного матеріалу; поняття, які є знаками, узагальнюючими широке коло оцінювальних можливостей і властивостей музичного матеріалу [7, с. 108].

Загальновідомо, що сутність творчого мислення уособлюється в інтелектуальній активності особистості, спрямованої на пошук продуктивних шляхів самореалізації у діяльності (О. Лук, С. Науменко, М. Козлов О. Пушкін та ін.). А, відтак, сегмент оцінювання у творчо-мисленневих процесах проходить наскрізь у всіх його фазах: узагальнення, оцінка та перетворення дійсності, творення у комунікативній єдності з об'єктами мистецтва і суб'єктами втілення творів музичного мистецтва у музичному звучанні. Постановка запитань педагогом (наведення, інверсія, рекурсія, трансляція, конкретизація, емпатія, гіперболізація тощо) сприяє оптимізації оцінно-мисленневих процесів студентів. Що сприяє просторовому оцінюванню майбутніми вчителями музики мистецького процесу загалом і фокусуванню уваги на аналізі якісних характеристик об'єктів і суб'єктів творчого завдання, дослідженню його через власні ціннісні еталони, тавруючи перехід на вищий щабель оцінювання – художнього, яке спрямовує ситуативні оцінки до узагальнених, аргументованих коректив творчого процесу.

Досліджуючи проблему формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками варто зауважити, що наскрізним стрижнем через неї проходить розуміння проблеми оцінювальної діяльності у єдності психологічних структур особистості (М. Арановський, В. Панов, С. Рубінштейн, О. Тихомиров, Б. Теплов та ін.). Розгляд даного завдання через категорію діяльності, проаналізований нами у наукових джерелах, дозволяє зробити припущення про те, що в процесах оцінювального мислення одночасно присутня когнітивна (понятійна) і образна складова. У даному контексті варто зважити на позицію М. Арановського про те, що оцінне мислення у музичній діяльності змушує особистість протиставляти образи і поняття. На думку М. Арановського, оцінне мислення виконує свою основну гносеологічну функцію, що забезпечує пізнання найбільш істотних сторін і закономірних зв'язків об'єктів дійсності, оскільки в «оцінному мисленні рух думки здійснюється у вигляді чергування образів, їх аналізу, перетворення, отримання нових» [1, с. 17], надаючи оцінку відповідно мотивів і механізмів цілепокладання, планування, прогнозування, контролю, оцінки, корекції та саморегуляції (рефлексії).

Аналіз наукових праць Б. Ананьєва, А. Запорожця, О. Леонтєва, В. Панова та інших вчених показав, що у психології розуміння механізмів оцінювання базується в співвіднесеності з різними психічними функціями сприйняття, уявлення, уяви, динаміку яких виявляє синтез означених процесів. Різниця їх вбачається в динаміці співвідношень чуттєво-образних і когнітивно-ціннісних компонентів. А відтак, оцінювальна діяльність здійснюється у процесі перетворювальної активності особистості та ґрунтується на індивідуальних особливостях психічних процесів. За визначенням В. Панова, структура оцінювальної діяльності формується в ході засвоєння «суспільно вироблених культурно-ціннісних еталонів і являє собою систему дій, що залежать від змісту завдання, характеру об'єкта, що підлягає оцінюванню» [9].

Розгляд проблеми оцінювання у процесуальних рамках творчого мислення відкриває простір для розуміння специфіки когнітивного і емоційного оцінювання оточуючих явищ особистістю, що дозволяє синтезувати почуття і знання у єдиний оцінювальний комплекс, структурувати ознаки у послідовний алгоритм оцінювальної дії. Екстраполюючи логіку оцінювально-мисленневих процесів на логіку формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі вокально-хорового навчання, маємо можливість знайти підтвердження в сучасній теорії поетапності формування розумових дій на рівні інтелектуально-операційних структур, дозволяють провести ґрунтовну аналітичну обробку мистецької інформації та надати виважену функціонально-цільову оцінку її технологічним складовим. Однак, зміст вокально-хорової діяльності потребує

просторового художнього оцінювання мистецького процесу. Уданому питанні нам імпонує позиція Б. Асаф'єва про необхідність формування в особистості «вмінь вслухатися в музику, спостерігати за рухом звукової тканини», що «веде до загострення слухових вражень» збагачення оцінного досвіду через слух та сприяє орієнтації в «музичній природі слухових образів» [2].

У даному процесі регуляторами формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики під час здійснення процедур оцінювання виступають виокремлення характеристик, підстав оцінювання, вибір операційної структури алгоритму оцінювання оцінки, системи операцій оцінювання тощо. А, отже, формуються специфічні оцінювальні вміння, склад яких здатен досягнути художні об'єкти для їх продуктивного перетворення, віднайти засоби їх перетворення, демонструвати акти і продукти перетворення.

Запропонована у статті структурна модель формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики вбирає у себе *ціннісно-емотивний, когнітивно-аналітичний, діяльнісно-перетворювальний* компоненти.

Ціннісно-емотивний компонент сублімує в собі емотивність відображення у студентів ціннісних констант вокально-хорової роботи, які тісно пов'язані з оцінюванням, оскільки, емотивність виявляється за допомогою оцінювання. У рамках даного компоненту оцінювання студентами відповідності об'єктів вокально-хорового навчання власній художньо-ціннісній базі відкриває шлях до розширення ціннісного простору мистецького процесу, емоційного відгуку, віднайдена додаткових змістовно-смыслових характеристик, інтенсифікації творчого внутрішнього «Я» майбутніх учителів музики. Ціннісно-емотивний компонент вбирає комплекс мотиваційних устремлень студентів до оцінювання емоційної забарвленості об'єктів вокально-хорової роботи, що само по собі є важливим фактором розвитку і підтримки інтересу до оцінювання студентами перипетій вокально-хорового навчання, про що свідчать емоційно-оцінювальні висловлювання, трансляція безпосереднього переживання шляхом переробки чуттєвих даних оцінювальною діяльністю, залучення понятійного апарату, його формування і освоєння в ціннісно-емотивній логіці і послідовності. У зміст даного компоненту закладений комплекс художньо-оцінювальних умінь студентів, а саме: оцінювання цілей вокально-хорової роботи (цілепокладання), узгодження змісту вокально-хорової роботи з його відповідність ціннісної позиції діяльності відповідно власним ціннісним кліше та емоційним відгукам.

Когнітивно-аналітичний компонент у структурі формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики представлений узагальненими прийомами пізнавально-оцінювальної діяльності, що актуалізують здатність студентів до рефлексії в аспекті оцінювання ситуації, визначення та вибору мотивів, цілей, операцій майбутньої творчої дії для досягнення мети вокально-хорової роботи.

Когнітивно-аналітичний компонент має на увазі дослідження тих психічних процесів і станів, за допомогою яких реалізуються художньо-оцінювальні уміння майбутніх учителів музики, а саме: процеси сприйняття навчального матеріалу, його розуміння і осмислення, запам'ятовування і відтворення. Когнітивно-аналітичний компонент забезпечує узгодженість між знаннєвою базою студентів та аналітичним дослідженням вокально-хорового простору з метою врівноваження його якісних характеристик. Даний компонент виявляється в структурованому вокально-хоровому тезаурусі; накопиченні студентами умінь здійснювати інтелектуально-аналітичне оцінювання ходу вокально-хорового процесу; в цілеспрямованому здійсненні студентами системи дій пошуково-дослідницького характеру.

Діяльнісно-перетворювальний компонент у структурі формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики зумовлений перетворювальним характером рефлексії як регулюючо-оцінювальної мисленнєвої дії, яка є відправною точкою для вибору студентами цінностей вокально-хорової роботи, оцінювання переконливості власної дії, регуляції діяльності і взаємодії. Даний компонент у структурі формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики опосередкований комунікативним характером вокально-хорової роботи, у взаємозв'язку всіх психологічних процесів взаємодії – від аналізу, через самоаналіз, до вибору студентами стилю комунікації, напрацювання операційно-діяльнісних механізмів вокально-хорової роботи, критичного оцінювання її перебігу, пошуку вірогідних покращень, оцінювання переконливості власної дії.

Діяльнісно-перетворювальний компонент забезпечує сформованість комплексу художньо-оцінювальних умінь, а саме: цілепокладання, оцінка ризиків; співвідношення наявних проміжних характеристик і результатів з еталоном; самоконтроль, взаємоконтроль; оцінювання результатів, рефлексія, корекція.

Висновки... Таким чином, дослідження анонсованого завдання формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками через призму теорії творчого мислення дозволило виокремити складові формування означеного феномену, до яких було віднесено ціннісно-емотивний, когнітивно-аналітичний, діяльнісно-перетворювальний компоненти, що у взаємозв'язку забезпечують цілісність та утворюють змістову структуру визначеного нами феномена. Комплекс цих компонентів забезпечує сформованість художньо-оцінювальних умінь студентів. Подальший напрямок розробки дослідження передбачає визначення шляхів формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх

учителів музики, проведення діагностичної розвідки та розробки поетапної методики художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками.

Використана література:

1. Арановский М.Г. Мышление, язык, семантика /М.Г. Арановский // Проблемы музыкального мышления. – Москва : Музыка, 1974. – С. 90-128. М., 1959. –Т.1. – С. 446.
2. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании /Б.В. Асафьев. – Изд. 2-е. / Ред. и вступ. статья Е.М. Орловой. – Л., 1973. – 143 с.
3. Библер В.С. Мышление как творчество. Введение в логику мысленного диалога /Владимир Соломонович Библер. – Москва : Полиграфиздат, 1975. – 399 с.
4. Вилкова Л.В. Современная парадигма школьного образования: изменение философии оценки [Текст] /Л.В. Вилкова // Проблемы и перспективы развития образования: материалы междунар. науч. конф. (Г.Пермь, апрель 2011 г.). Т. I. – Пермь : Меркурий, 2011. – С. 115-117.
5. Гальперин П.Я. Развитие исследований по формированию умственных действий /П.Я. Гальперин // Психологическая наука в СССР. – М., 1959. – Т.1. – 446 с.
6. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / А.В.Козир. – Київ : НПУ імені М.Драгоманова, 2008. – 378 с.
7. Козлов Н.И. Теоретико-методические проблемы профессиональной подготовки педагога-музыканта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н.И. Козлов. Забайкал. гос. ун-т. – Чита : ЗабГУ, 2014. – 251 с.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) /Галина Микитівна Падалка. – Київ : Освіта Україна. 2008. – 274 с.
9. Панов В.И. Психодидактика образовательных систем /В.И. Панов. – СПб. : Питер, 2007. – 352 с.
10. Подуровский В.М. Психологическая коррекция муз.-пед. деят-ти /Подуровский В.М. – Москва : «Владос», 2001. – 327 с.

Чжан Бо

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ОЦЕНОЧНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ В ПРОЦЕССЕ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье раскрыто содержание и структура художественно-оценочных умений будущих учителей музыки. Рассмотрено содержание формирования исследуемого феномена с позиции психологии творческого мышления в понимании психики оценочных механизмов. Подтверждено логику формирования художественно-оценочных умений студентов на уровне интеллектуально-операционных структур, согласно теории поэтапного формирования умственных действий. Представлена структура формирования художественно-оценочных умений будущих учителей музыки во взаимосвязи ценностно-эмотивного, когнитивно-аналитического, деятельностно-преобразовательного компонентов. Конкретизированы дальнейшие направления исследования научной задачи.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, будущий учитель музыки, вокально-хоровое обучение, художественно-оценочные умения, психология оценки, творческое мышление.

Zhang Bo

CONTENT AND STRUCTURE OF THE FORMATION OF ARTISTIC AND APPRAISAL SKILLS OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN THE PROCESS OF VOCAL-CHORAL LEARNING

The article clarifies that in the current conditions of university education, the question of forming the personality of a future specialist, armed with the ability to critically evaluate the course, quality, and performance of future professional activity is urgent. The author of the article has proved that artistic and evaluation skills absorb a complex set of intellectual actions of an analytical and synthesized nature from the point of view of comprehension of the subject through the procedures for evaluating the information, its correlation and conformity with the ideal of evaluation in order to identify the signs that need to be transformed, changed and made to decide on harmonization of the received characteristics within the framework of a balanced model of vocal-choral rehearsal process, as well as external expression of evaluation results (emotions, c il, action, judgment, temperament, will, etc) in the form of analogues of norms, standards, values and ideals. The article emphasizes that in the process of vocal-choral education active formation of students of conducting and vocal-choral skills and musical aesthetic flavors, artistic and performing world outlook, creates the basis for the development of the artistic and evaluative sphere of future music teachers for the future productive vocal and choral work with senior pupils. The peculiarities of formation of the investigated phenomenon from a position of psychology of creative thinking in the understanding of the psyche of evaluation mechanisms are considered. The logic of the formation of artistic and appraisal skills of students at the level of intellectual-operational structures, according to the theory of step-by-step formation of mental activity, has been confirmed. The structure of the formation of the artistic and evaluative skills of future music teachers in the relationship of value-emotive, cognitive-analytical, activity-transforming components, which in the interconnection provide the integrity and form the content structure of the identified phenomenon. Is presented further directions of research of the scientific problem.

Key words: future teacher of music, vocal-choral training, artistic and appraisal skills, psychology of evaluation, creative thinking.

Подано до редакції 13.12.2018.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. І.О.Топчієвою